

NEMZETI GAZDASÁGPOLITIKA

ABIZONYTALANSÁG ÉRZÉSE egyike a legfőbb akadályoknak, melyek a kibontakozás útját eltoilaszolják. Ez az érzés a politikai okokon kívül sok forrásból táplálkozik: a jogi bizonytalanságból, a jövedelemeloszlás bizonytalanságából; de talán elsősorban abból a bizonytalanságból, melyet az egyes nemzetek válságának nemzetközi megoldására való folytonos tervezetések idéznek elő. A nemzetközi politikai és gazdaságpolitikai mintavásárokon a résztvevők egyre újabb megoldási mintákat húznak elő mintakoffereikből, melyeknek mind-egyike más és más elméleti és politikai csoportosításokon alapszik s a nyugalomra és biztonságra vágyakozó világ sohasem tudhatja, nem merül-e fel olyan újabb terv, mely minden eddigi számítást halomra dönt.

Magyarország gazdasági válságának megoldására is a nemzetközi megoldások állanak előtérben és hiszékeny közvéleményünk teljesen meg nem írott regények pompás címeinek csodaváró varázsa alatt áll. Pedig a folytonos csalódások ideje alatt végre világossá lehetett volna mindnyájunk előtt néhány alapvető állítás helytelensége.

A nagy gazdasági terület a gyógyulás útja, mert megteremti az egészséges, nem erőltetett autarchiát — ez az egyik sokat hangoztatott tétel. Evvel könnyű végezni, mert ha az Egyesült Államok és Oroszország, melyekben az autarchia minden lehetősége adva van, melyeknek fogyasztási lehetőségei területüknek nagysága és népességüknek száma folytán óriási, nem biztosítvák a nagyfokú elszegényedés és inség ellen, akkor ez eléggé bizonyítja, hogy a nagy gazdasági terület magában véve nem segíthet rajtunk és hogy a kapitalizmus és államszocializmus egyaránt ki van téve végzetes dekonjunkciónak nagy gazdasági területeken is. Természetesen az nem vitatható, hogy az egy souverénitás alatt álló nagy gazdasági területeknek vannak előnyeik. Másik nagy optikai tévedés az, mely az osztrák-magyar monarchia közös vámterületét úgy tekinti, mint Magyarország aranykorát. Azok, akiket a regeképződés érdekel, megdöbbenéssel állapíthatják meg ebből, hogy nem kellenek nemzedékek mythosok kialakulásához, mint egykor hittük, hanem tizenöt év is elegendő ehhez. Hiszen Magyarországon a közös vámterület utolsó évtizedeiben az élet egyre nehezeült. Ez a fordulat az 1867. óta való gazdagodás terén abban a pillanatban szükségszerűen beállott, melyben a népesedés és az igények annyira emelkedtek, hogy kellően megélni nem tudtak. Nagy kivándorlás, a kötelező katonai

szolgálat mellett, mely kettő együtt az évi szaporodást majdnem egészében absorbeálta, a tömeg igen alacsony életstandardja, az állam állandó eladósodása — hiszen alig volt év deficit nélkül, — mely versenyre kelt a mezőgazdaság és a tisztviselők eladósodottságával: mindezek jelei a nemzeti jövedelem hiányosságainak. Ezen még a kivándorlónak által visszaküldött kb. évi 250,000.000 aranykorona sem tudott segíteni, mely azonban, minthogy jelentékeny részben földet vásároltak belőle, emelte a föld árát és evvel az el nem mélyedő szemlélő előtt a gazdagodás látszatát keltette. A városi lakosság bizonyos rétegeinek vagy a bérlőosztály egyes részeinek gazdagodása az összképen nem változtat. Az önálló vámterületért való küzdelem, a nemzet döntő életszükségleteinek volt politikai ruházatba öltöztetett, képviselői által gyakran nem is tudott ösztönszerű kifejezője.

Ezért nem is érthető az a további és felette veszélyes tévedés, mely az egykori közös vámterületben az osztrák-magyar monarchia összekötő kapcsát látja, mely a centrifugális erőket megfékezte. Ennek az ellenkezője az igazság: a közös vámterület az összetartozóság érzésének állandó lazulására vezetett és csak a közös uralkodóház tudta megakadályozni, hogy a közösség emiatt is fel ne bomoljon. Nem lehet kétséges, hogy az uralkodóház nélkül a gazdasági közösséget Magyarország még fegyveres összeütközés árán is felbontotta volna.

A tévedések e tragédiájában további felvonás az a hit, mintha azon nemzeteknek problémája, melyeket itt össze akarnak egységbe fogni, egymást kiegészítené. Ellenkezőleg, mindezen nemzeteknek ugyanaz a problémájuk: nemzeti jövedelmük nem elegendő nemzetüknek a kívánt életszínvonalon való eltartására. Az, hogy preferenciák segítségével agrárterméket becserélünk egyenlő értékű ipari termékre, még nem növeli nemzeti jövedelmünket. Ez annyit jelent, hogy esetleges több bevételünket külföldre kell kiadnunk. „De a vámközösség esetére nem egymástól vennénk el e nemzeti többjövédelmet, hanem azon harmadik államoktól, melyeket a közös vámvonal eddigi fogyasztópiacukról kirekeszt, pl. Csehország jutna nemzeti többjövédelmhez Németország kizárásával a magyar piacról“ — ezt mondják a kisebb vagy nagyobb Duna-konföderáció hívei. Ámde, ha Németország valóban hajlandó lemondani mások kedvéért a magyar piacról, — amire sem tárgyilagos valószínűség, sem eddigi tapasztalat nem enged következtetni, — miért nem hajlandó ezt megtenni közvetlenül nekünk, mikor ez ugyancsak megoldható és miért tenné ezt csupán oly vámunió árán, mely veszélyes versenytársait nagyobb piachoz juttatva, azok versenyét külföldön erősbbítené és egyszersmind bennünket politikai lekötöttségbe vinne be oly irányban, mely egyik barátunknak sem felelhet meg. De éppen a politikai lekötöttség folytán, melyet előidéz, még bármely oldalról jövő, egyoldalú, ellenszolgáltatás nélkül való kedvezmény sem felelhet meg nemzeti érdekeinknek, mert politikai szabad mozgásunk előfeltételévé esetleg gazdasági ajándékokról való lemondást tesz szükségessé s adott pillanatban a politikai vagy anyagi hátrány keserű dilemmája elé állít. De még feltéve is, hogy mindenki hozzájárulna egy dunai vámközösséghez, akkor az elméleti kicirkalmazások ellenére nagyon is könnyen megtörténhetik, sőt meggyőződés

szerint meg kell történnie, hogy egy vámközösségen belül egyik nemzet a másik rovására terjeszti ki termelését s abban a pillanatban össze kell dőlnie e mesterséges épületnek. Mindezek az elgondolások tehát abban a közös hibában is szenvednek, hogy az adott pillanat termelési helyzetét mechanizáltan fogják fel s elfelejtik, hogy a közös vámterületen a nemzeti többjövedelemért a nemzetek között elkeseredett küzdelem indulna meg, melynek következménye nem lehet egyéb mint a válás. Azonban nem kell feltennünk, hogy bármely nemzet e nemzetközi gazdasági megoldásokat ma valóban akarná. Nézzük csak bármely európai ország gazdaságpolitikáját és nem látunk egyebet, mint az ellenkezőjét annak a nemzetközi gondolatnak, melyet a háború után a borzalmaktól megrettent lelkek, prédájukat megőrizni óhajtó haszonélvezők és pénzüket féltő hitelezők hirdettek és melyből nem marad egyéb, mint sok konferenciázás, — mely csak akkor nem eredménytelen, ha egy fait accomplit kell szentesítenie — s valami sajtóságos jargon, melyet csak programtalan s erőtlen kormányok szeretnek mint tartalmas reményeket feltüntetni.

Mindez kell, hogy ma már világos legyen mindenki előtt, aki véleményét nem téveszti össze kívánságaival s felette szükséges, hogy mi — közöttünk még azok is, kik velem ellentétben, különböző szuverenitások közös vámterületét a Duna-völgyében egészségesnek tartják — minél hamarabb lemondjunk arról a hitről, hogy gazdasági válság nemzetközi egyezményekkel közeli időben megoldható. Ez annival sürgősebb, mert a mezőgazdaság kríziséből kiinduló nehézségeink egyre rohamosabban társadalmi válság és politikai és pénzügyi infláció rombolásai felé visznek. Be kell rendezkednünk tehát arra, hogy a mezőgazdasági termékek árai kereskedelempolitikai úton hatékonyan nem emelhetők, bár arról a reményről nem kell lemondanunk, hogy a külföldi árak általános emelkedésében, mely valamikor csak be fog következni, a mezőgazdasági árak sem fognak elmaradni. Tisztában kell lennünk avval is, hogy ama csekély áremelési lehetőségeknek, amelyeket egyik vagy másik ország kegye juttatna nekünk, aránytalan politikai áruk van. Más módja az áremelésnek pedig éppen oly kevésbé áll rendelkezésünkre: az infláció, melyet szívükben annyian kívánnak, még azok közül is, kik az ellenkezőjét hirdetik, a többi állam védekezése folytán exportunkat nem élénkítené, de belföldön az összes árat emelné s a társadalmi feszültséget mérhetetlen igazságtalanságai folytán az elviselhetetlenségig növelné. A belföldi áremelés másik módjához, hogy infláció nélkül intervenciával emeljük az árat, hiányzik az államnak és a társadalomnak a pénze. Kétségtelen, hogy ha lehetne, a mezőgazdaság rentabilitásának helyreállítására a kívánatosabb út a felfelé nivellálás volna. Minthogy azonban erre ma sem a kereskedelempolitikai lehetőség, sem az állam anyagi segítsége, sem az infláció útjai nem járhatók, nyilvánvaló, hogy habozás nélkül a termelési költségek csökkentésének útjára kell lépni, hogy újra életképesse tegyünk mezőgazdaságunkat.

Ez a kiegyenlítődés lefelé, vagyis az adóknak, a fuvaroknak, a kamatoknak, az iparcikkek árának hozzáidomulása a mezőgazdaság vásárlóképeségéhez, kétségtelenül minden beavatkozástól mentesen is

bekövetkeznek, mert ha az adó be nem folya, az állami kiadásokat kell csökkenteni, a vasút drágasága más fuvarozási lehetőségeket nyit meg, s az ipari árak is fogyasztás híján kénytelenek lejjebb szállani, míg a kamatok kérdésében a hitelezők kénytelenek engedményeket tenni. Ez a gazdasági automatizmus ma is kétségtelenül működik, de annyira lassítva, hogy súlyos társadalmi bajok keletkezhetnek, ha meg akarjuk várni, míg a rugalmasság folytán kiegyenlítődik a mezőgazdaság jövedelmezősége. Az állami terhek, a monopóliumok, a szakszervezetek és kartelek megrontották a kiegyenlítőds gyors folyamatát. Azért kell az államnak közbelépnie és pótolnia azt a sebességet, mely a gazdasági kiegyenlítődsből most hiányzik. Sokan szólnak az állami beavatkozás ellen és azt hatálytalannak mondják, mert félnek tőle, vagy károsnak mondják, mert feladatát félreismerik. Az állam beavatkozása akkor káros — és itt természetesen csak gazdasági beavatkozásról van szó és nem a szociálpolitikai beavatkozásról, mely egész más lapra tartozik és melyet alig tudok elképzelni túlméretezettnek, — ha nem ismeri vagy nem tiszteli egy adott társadalmi rend gazdasági törvényeit, melyek épp olyan kényszerítőek, mint a természeti törvények, amíg a társadalmi rend meg nem változik. Ha az állam e társadalmi törvények hatásának irányában cselekszik, a meglassult automatizmus gyorsítása nem okozhat kárt; sajnos az utóbbi években nem egyszer a mai társadalmi renddel össze nem férő gazdasági elgondolások alapján avatkozott be az állama gazdasági kérdésekbe. Az államnak a gazdasági folyamat törvényét végre kell hajtania s nem feloldania; nem reménytelen kísérletek tárgyává tennie, mint az órás, aki ahelyett, hogy a megállóit órát felhúzná, új, nem az adott óraműhöz illő kerekek beillesztésével elrontaná az óra járását.

A mezőgazdaság termelési költségeinek leszorítása a mezőgazdasági árak szintjére, vagyis a lefelé való nivellálás természetes szükségesség aranyszegénységünk folytán is; hiszen minden felfelé való nivellálás megnöveli a pénzcsereszközök iránt való igényt, melyhez az aranybázis csekély, de efelett még — s ez a fontosabb — természetszerűen megnehezíti a külföldön való értékesítést. Ezzel szemben a lefelé való nivellálás, mely a pénzforgalmi igényeket a meglévő aranyalaphoz közel hozza, egyszersmind távolabbi piacok felkeresését teszi lehetővé mezőgazdasági terményeink részére és versenyképesebbé teszi iparcikkeinket a külföldön, tehát új arany szerzését és nemzeti jövedelmünk növekedését hozza magával.

Ez az út az, mely külföldi tartozásaink rendezését is lehetővé teszi, természetesen csak oly arányban, hogy annyi vásárló erőt tudunk csak visszaadni, amennyit kaptunk, oly arányban, mely terményeink ára hanyatlásának megfelel. Bármely adós ország kormányának — ha nem akar a külföldi hitelezők csódtömeggondnokává válni — ezt az álláspontot kell képviselnie és ha szükséges, egyoldalúlag érvényesítenie is. Igaz, maga az olcsó termelés még nem biztosíték egymagában arra, hogy mezőgazdasági exportunk teljessége könnyű felvételre találjon, hiszen prohibítív akadályokat gördítenek nem egy helyen elébe, oly helyen is, melyen különös hangosan szónokolnak együttműködésről. Mindamellet, ha a mezőgazdasági árak és a termelési költségek arányo-

sak, kiszabadultunk abból a kényszerből, mely a preferencia és társai felé visz s visszatérhetünk a legtöbb kedvezmény elvéhez, mely éppen kisebb országok politikai függetlenségének biztosítéka és éppen agrár-országnak megfelelő, minthogy az Ő termékeire más országok mulhatatlanul reászorulnak s megfelelő termelési költségek esetére piaca biztosítva van, ha becsületesen értelmezik a legtöbbkedvezmény elvét. Ha tehát azok a hatalmak, melyek egyszersmind hitelező hatalmak is, valóban segíteni akarnak, meggyőződésem szerint ezt a sokkal kisebb ellentállás vonalán érhetik el, mint amelyen eddig működtek avval, ha a legtöbbkedvezmény elvének valóságos keresztülvitelét el tudják érni.

Erre az elvre annyival inkább reászorulunk, mert nemcsak mai feleslegünk elhelyezését kell szemügyre venni, hanem ama többletét is, melyhez a nemzet eltartására tisztességes standardon feltétlenül szükséges többtermelés vezet. Mindazok az elgondolások, melyek gazdasági közösségek elérésére irányulnak, mai termelésünk mennyiségéből indulnak ki. Pedig nekünk feltétlenül nagyobb nemzeti jövedelem elérésére kell törekednünk s meggyőződésem szerint nincs veszélyesebb irányzat, nincs rosszabb tanácsadója a nemzetnek, mint aki az extensiv gazdálkodást hirdeti. Ez egyértelmű volna az életszínvonal oly elviselhetetlen süllyedésével, oly társadalmi krízissel, melynek következményei beláthatatlanok. Minden gazdasági elgondolásnak csupán a többtermelés lehet alapja. Természetesen addig is, míg el tudjuk érni, hogy saját jövedelmünkben emberhez méltó módon megéljünk, kölcsönből kell a hiányt pótolnunk, vagyis folytatnunk, amit évtizedek óta a legteljesebb Duna-konföderáció, az osztrák-magyar monarchia idején is megtettünk. S ha külföldi újabb kölcsönre egyelőre nem számíthatunk is, s annak felvétele kívánatos sem volna, rendelkezésünkre van múltból fennálló tartozásaink kamatösszege, mellyel a hitelezők okosabbat nem tehetnek, minthogy saját tőkeköveteléseik érdekében azokat hiányzó nemzeti jövedelmünk kiegészítésére rendelkezésünkre bocsátják. Urai vagyunk sorsunknak, hacsak meg nem kötjük kezünket ködös nemzetközi ábrándokkal, ahelyett, hogy a tényekkel számoló nemzeti gazdasági politikával a javulás útját magunk egyengessük.

BÁRÓ KORNFIELD MÓRIC